

Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı ve Skopos Kuramı Çerçevesinde Özel Sigorta Poliçelerinin Çevirisi

Translation of Insurance Policies from the Perspectives of Translatarial's Theory and Skopos Theory

Ayşegül ANGI*, Elif KERÇ**

*Yrd.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, aangj@marmara.edu.tr

**Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Programı, elifker@gmail.com

ÖZET

Günümüzde bilgi, sermaye, mal ve hizmetler ve işgücünün uluslararası serbest dolaşımının artmasıyla, daha fazla uluslararası sözleşme yapılmakta ve bunun sonucunda daha fazla çeviri uygulamaları görülmektedir. Deniz ticaretinin artmasıyla, bugünkü anlamıyla dünyadaki ilk sigorta uygulamaları 14.yüzyılda başlamışken, ülkemizde 1860'lı yıllarda faaliyete geçmiştir. Yerli sigorta şirketlerinin o dönemlerde bulunmayışı sebebiyle sigortacılık işlemlerinde önceleri daha çok tek yönlü yabancı dil kullanılıyordu. Zaman içerisinde Türk sigorta şirketlerinin kurulması ve sigortacılık işlemlerinde Türkçe kullanılmasının zorunlu hale gelmesiyle birlikte çeviri faaliyetleri artmıştır. Çeşitli alanlara özgü uzmanlık terminolojisi ve bilgisi gerektiren sigortacılık metinlerinden özel sigorta poliçeleri, bu araştırmanın nesnesi olarak seçilerek, Justa Holz-Mänttari'nin 'Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı' ve Hans Vermeer'in 'Skopos Kuramı' çerçevesinde sigorta poliçelerinin çeviri sürecinde yer alan aktörler betimlenmektedir. Bu tanımlamalarla hem özel alan çevirileri içerisinde yer alan sigorta poliçe çevirilerinin içerik açısından işlevi ile ilgili hem de sınırlı sayıda yapılan edebiyat dışındaki metin çeviri çalışmaları için kuramsal tabanda ihtiyaç duyulan yeni veri girişinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu tür çalışmaların çoğalması, çeviri uygulamalarının sigortacılık sektöründeki koordinasyonuna katkı sağlarken, sigortacılık metin çevirilerinde kaliteyi ve dolayısıyla sigorta sektörüne de güveni arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta poliçe çevirisi, özel alan çevirisi, çeviri sürecinde yer alan aktörler

ABSTRACT

Following the increase in the free movement of knowledge, capital, goods and services, and workforce, more international trade agreements are made; hence, more translation practices are performed. Along with the progressive expansion of the maritime commerce, the first insurance practices were observed around the world in the 14th century; whereas, the Turkish insurance sector became operational in the 1860s. In the beginning the insurance transactions were conducted unilaterally

since there were no local insurance companies. In the course of time the translation practices have increased due to the establishment of the Turkish insurance companies as well as the compulsory use of Turkish language in the insurance transactions. Among the insurance texts are private insurance policies which entail a variety of specific field knowledge and terminology. These policies were examined within the framework of Justa Holz-Mänttari's Translational Action Theory and Hans Vermeer's Skopos Theory in an attempt to describe the actors who have taken part in the process of insurance policy translation. Along with these descriptions, the study aims to give information on the content-based functions of the insurance policies in addition to providing new data essential for the non-literary translation studies. Further studies facilitate the coordination between the fields of translation and insurance, which will help improve the quality in the translation of the insurance texts, and enhance the trust for the insurance sector.

Key Words: Translation of insurance policies, specific field translation, actors in the translation process

Giriş

Sigorta ani ve beklenmedik olaylar sonucunda yaşanabilecek kayıpların telafisini sağlayan, bireylerin ve işletmelerin varlıklarını korumaları açısından önemli bir ekonomik araçtır. Deniz ticaretinin artmasıyla, bugünkü anlamıyla dünyadaki ilk sigorta uygulamaları 14.yüzyılda başlamışken, Osmanlı'da sigortacılık Tanzimat'a kadar pek varlık gösterememiştir.

1870 yılında meydana gelen büyük Beyoğlu yangınından sonra İstanbul'da yabancı sigorta şirketleri temsilcilikler açmaya başladı. Osmanlı topraklarında uzun süre hâkim olan kapitülasyonların sonucunda, tescil ve sermaye zorunluluğu gibi herhangi bir sorumluluk üstlenilmeden sigorta şirketlerinin açılması, bu şirketlerin faaliyetlerinin, denetim dışında kalmasına yol açıyordu. Türkiye'de sigortacılığın 19. asrın ikinci yarısında başladığı ve bunun da Türk sigortacılığı değil, yabancı sigortacılığı olduğu söylenebilir (Arseven, 1987, s.425)¹. Yabancı menşeli sigorta şirketleri, tazminat ödenmesi vb. anlaşmazlıklarda dava merci olarak ilgili yabancı şirketin merkezinin bulunduğu mahkemelelerin gösterilmesi ve sigorta poliçelerinin İngilizce ve Fransızca yazılması (Toprak, 2010, s.21) gibi keyfi işlemler yapıyordu.

Sigortacılıkta daha önce tek yönlü yabancı dilin kullanılması, iktisadi faaliyetlerde Türkçenin kullanılmasının zorunlu hale gelmesiyle birlikte ortadan kalkmıştır. Günümüzde Türkiye dâhilindeki sigortacılık faaliyetlerinde Türkçe kullanılmasını zorunlu kılan iki kanun maddesi vardır. Bunlardan ilki, 2007 yılında yürürlüğe giren, "Türkiye'de yerleşik kişilerin, Türkiye'deki sigortalananabilir menfaatlerini, Türkiye'de faaliyette bulunan sigorta şirketlerine ve Türkiye'de yaptırmak zorunda olduğunu" belirten 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu Madde 5/15'dir. İkincisi ise "Türk tabiiyetindeki her türlü şirket ve müesseselerin, Türkiye dâhilindeki her çeşit işlem, sözleşme, haberleşme, hesap ve defterlerini Türkçe tutmaya mecbur" olduğunu ifade eden 22.04.1926 Tarih ve

1 Arseven, ilk Türk sigorta şirketinin kurulması, gerçek anlamda ilk Türk sigorta mukavele ve murakabe kanunun (Türk Ticaret Kanunu 5.Kitabı) 1956'da çıkarılmasından sonra Cumhuriyet devrinde gerçekleştiğini belirtmektedir.

353 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 805 sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun'dur (Madde 1).

Türkiye'de faaliyet göstermek üzere ruhsatlandırılmış sigorta şirketlerinin metinlerini (örneğin; sigorta poliçelerini) Türkçe düzenlemek zorunda olmaları², sigortacılık alanındaki iletişimde Türkçenin kaynak ve erek dil olarak çift yönlü kullanılmasına imkân tanımaktadır. Bu noktada dış ticarete malların, hizmetlerin, işgücünün ve sermayenin serbest dolaşımının artmasının rolü de unutulmamalıdır çünkü uluslararası ticaretin hızla gelişmesiyle birlikte işverenin, çalışanların ve tüketicinin korunmasında uluslararası standartların oluşturulması ve uygulanması sigortacılık alanında da artık bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda uluslararası kuruluşların çabalarının (örneğin; Avrupa Birliği'nde tek bir sigorta piyasası oluşumu³ gibi) yanı sıra Türk sigortacılık sektöründe de uluslararası direktiflerle uyumlu çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda taraflar arasında müzakereler, yazışmalar, sözleşmeler vb. yoluyla faaliyetlerin sürdürülmesi beraberinde yabancı dilde etkileşimi de (uzmanlık alanlarına yönelik ortak bir terminoloji kullanımı gibi) getirmiştir.

Sigortacılık metinleri, konusu itibarıyla, en genel anlamda *edebiyat dışındaki metin çevirisi* olarak ele alınabilir. Sager, çeviri metinlerinin en genel sınıflandırmasını, 'edebiyat çevirileri' ve bunların dışında kalan tüm çeviri ürünlerini veya metinlerini de 'edebiyat dışındaki metinlerin çevirisi' şeklinde yapmaktadır (Olohan, 2011a, s.40). 'Edebiyat dışındaki metinlerin çevirisi' kimi zaman 'bilimsel ve teknik metinlerin çevirisi' olarak nitelendirilse de Byrne, bilimsel ve teknik metinlerin konu, dil kullanım özellikleri ve amacı farklı olduğu için birlikte sınıflandırılmaması gerektiğini savunmaktadır (Olohan, 2011b, s.246).

Sigortacılık metinleri, kendi alanına özgü bilgi ve terimleri içermesi sebebiyle özel *alan çevirisi* olarak da sınıflandırılabilir. Özel alan çeviri metinleri çoğunlukla tıp, hukuk, teknik, ticari vb. alt başlıklarla ele alınmaktadır ancak bazı çeviri metinlerinin içeriğinin birden fazla alanla iç içe geçmesinden dolayı sınıflandırılmalarında sıkıntı yaşanabilmektedir. Örneğin; ticaret, maliye, reklamcılık gibi konuları içeren metinler kimi zaman 'ticari metinler' (commercial texts) olarak kimi zaman da 'iş metinleri' (business texts) gibi adlar ile sınıflandırılmaktadır. Olohan da bu metinleri, iş ortamlarında kullanılan ve hukuk ve teknik metinlerin dışındaki tüm metinlerin çevirisi olarak ele almaktadır (Olohan, 2011a, s.41).

Diğer özel alan çeviri metinlerinde olduğu gibi sigortacılık metin çevirilerine⁴, çeviribilim çalışmalarında çok az yer verilmiştir. Çeviri araştırmaları göz önünde

2 Uluslararası ticari hareketliliğin artmasıyla birlikte bazı durumlarda poliçelerin yurt dışında düzenlenebileceği de 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda (Madde 15) belirtilmektedir.

3 1 Temmuz 1994 tarihinden itibaren Avrupa Birliği üye devletleri ile Avrupa Ekonomik Alanı altında Lihtenştayn, Norveç ve İzlanda' yı da kapsayan geniş ve tek bir sigorta pazarı oluşturmuştur. Bu tek sigorta piyasası içinde sigorta şirketleri, yerleşik olmadıkları AB üye devletlerde ürünlerini serbestçe satabilmekte, kişiler de sigortacılık işlemleri için kendi yerleşik buldukları ülke dışında herhangi bir üye devlet sigortacısına başvurabilmektedir (Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası, Türkiye Sigorta Birliği).

4 İngiltere'de Chartered Institute of Linguistics (İmtiyazlı Dilbilimciler Enstitüsü) tarafından hazırlanan ve yüksek lisans düzeyinde profesyonel çevirmenlik becerisini ölçen 'Diploma in Translation' sınavında yazılı olarak sigortacılık metinlerinin de çevrilmesi beklenmektedir (Ünsal, Odacıoğlu, Köktürk, 2015, s.259).

bulundurulduğunda aslında sadece sigortacılık metin çevirileri değil edebiyat dışındaki metinlerin çevirisi üzerine yapılan çalışmalar da çok daha az sayıdadır. Kingscott (2002, s.247) bilimsel ve teknik metinlerin çevirisinin dünyadaki çeviri üretiminin %90'ını oluşturduğunu bildirir de 2004 yılında Alicante Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen çeviri çalışmalarının elektronik veri tabanı BITRA' da incelenmesinde, çalışmaların daha çok edebi çevirilere (%21) yönelik olduğu görülmüştür. Edebiyat dışı çalışmaların oranı ise sadece %9,3'dür (Javier, 2004).

Sigortacılık alanıyla birlikte çeşitli diğer alanlara özgü uzmanlık terminolojisi ve bilgisi gerektiren sigortacılık metinleri içerisinde, sigorta şirketlerince üretilen ve geniş bir kitleye yazılı olarak sunulan hayat dışı özel sigorta sözleşmeleri (bundan sonra sigorta poliçeleri olarak adlandırılacaktır)⁵, bu çalışmanın araştırma nesnesi olarak seçilmiştir.

Çalışmamızda ilk önce sigorta poliçelerinin çeviri sürecinde⁶ yer alan aktörler, Justa Holz-Mänttär'i'nin Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı ve Hans Vermeer'in Skopos Kuramı çerçevesinde betimlenmektedir. Bu aktörlerin tanımlanmasıyla özel alan çevirileri içerisinde yer alan sigorta poliçelerinin çeviri süreci ve işlevlerinin betimlenmesinin yanı sıra sınırlı sayıda yürütölen edebiyat dışındaki metinlerin çeviri çalışmalarına katkı sağlanması umulmaktadır.

Sigorta Poliçe Çeviri Sürecindeki Aktörlerin İşlevsel Yaklaşım Çerçevesinde Tanımlanması

Justa Holz-Mänttär'i'nin 'Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı'⁷ ve Hans J. Vermeer'in 'Skopos Kuramı'⁸ profesyonel çeviriyi bir eylem olarak ele alarak işlevsel yaklaşıma katkıda bulunmaktadır (Vermeer, 2008, s.57).

5 2016 yılının ilk çeyreğinde hayat dışı ile hayat ve emeklilik şirketlerince toplam 13.519.617 adet hayat dışı poliçe yazıldığı bildirilmiştir. Yine aynı çeyrekte sigorta şirketlerince en fazla yabancı dile çevrilen iki branaşa (seyahat sağlık poliçe âdetinin 417.166 ve nakliyat poliçe âdetinin ise 344.141 olması) ait poliçelerin büyük bir kullanıcı ve alıcı kitlesine hitap ettiğini göstermektedir (Türkiye Sigorta Birliği).

6 Sager, 'edebiyat dışı' çevirileri 'sanayi' [industrial] kavramıyla da ilişkilendirmektedir. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlükte "...işletmelerin gerçekleştirdiği her türlü iktisadi etkinlik" şeklinde tanımlanan sanayi, çeviri süreci bağlamında irdelendiğinde, çevrilecek metin (kaynak metin), metin üzerinde uygulanacak olan işlem (insan çevirisi, makine çevirisi, bilgisayar destekli çeviri gibi), çevirmenin yetenekleri (bilgisi, tecrübesi, uzmanlığı) ve muhtemel son ürün (erek metin) gibi çeviri sürecinin bileşenlerini kapsamaktadır (Olahan, Commercial Translation, 2011, s.42).

7 Justa Holz-Mänttär'i'nin 'Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı' (Translatorial Action Model), 'İletişim Teorisi' (Communication Theory) ve 'Eylem Teorisi' (Action Theory) kavramlarını birleştirmektedir. (Munday, 2001, s.77) Bu kurama göre çeviri, bir iletişim süreci olarak, amaç veya sonuç odaklı insan etkileşimine dayanmaktadır. Holz-Mänttär'i, çeviri eylemini "sözcük ya da tümcelerin ya da karmaşık olmayan metinlerin çevirisi anlamına gelmediğini [...] planlanan iş birliğinin kültür engelleri aşarak gerektiği gibi düzenlenmesi için iletişimin işlevsel bir şekilde gerçekleşmesine olanak kılınması" olarak tanımlar (Holz-Mänttär'i, 1984, s.8, aktaran Eruz, 2000, s.26).

8 Hans Vermeer, 'Skopos Kuramı'nın 'Eylem Kuramı'nın bir alt kuramı olduğunu ifade etmektedir. (Vermeer, 2008, s.60) Vermeer, iletişim kurmanın bir eylem olduğunu (Ibid, 57) ve her eylemin amaç-odaklı, kısaca hedefi yani skoposu (skopos, Yunanca 'hedef, amaç, gaye, kasıt, erek, niyet' anlamına gelmektedir) olduğunu belirtmektedir (Ibid, 9). Skopos Kuramı, "Bir üretici, bir metni belli kültürel ve durumsal koşullarda belirli bir bilgiyi iletmek amacıyla tasarladığı, yani az çok hayal edilebilir ve/ya büyük olasılıkla betimlenebilir bir grup alıcı için üretir." şeklinde tanımlanmaktadır (Ibid, 65). Bu kuramda erek metnin skoposuna öncelik tanınmaktadır (Ibid, 68).

Metni alıcının istediği ve gereksinim duyduğu unsurları içeren bir 'bilgi sunumu' olarak ele alan (Nord, 2006, çev. Arslan, s.47) işlevsel yaklaşımda her ne kadar çevirinin erek kültürde hedeflenen amacı ve/ya işlevi ön plana çıksa da⁹ sigorta poliçe çevirilerinde gerek kaynak metnin gerekse erek metnin başlıca işlevinin aynı olduğu söylenebilir: poliçe ile ilgili bilgi sunumu. Kaynak dilde üretilen poliçelerde yer alması gereken bilgiler, 'sigortalı/sigorta ettiren, varsa sigortadan yararlanacak diğer kişilerin ve sigortacının açık kimlikleri ve adresleri, sigorta güvencesinin başlangıç ve bitiş tarihleri, süresi, sigortacının üstlendiği rizikolar ve ek güvenceler, sigorta konusu, sigorta bedeli, prim tutarı ve ödeme biçimleri, primlerin kime ödeneceği, acente numarası, düzenleme tarihinin yanı sıra genel şartlar ve özel şartlar' (Akhisar ve Acınan, 2016, s.19) şeklinde sıralanabilir.

Sigorta poliçe çevirilerindeki işlevinin daha iyi açıklanabilmesi için Mänttär'i'nin çeviri sürecinde yer alan aktör sınıflandırmasından faydalanılmıştır¹⁰. Bu aktörler, çeviri sürecini başlatan kişi (initiator); *işveren* (commissioner), çevrilecek metin yazarı (source text producer); çevirmen (target text producer); çeviri metninin kullanıcısı (target text user) ve çeviri metninin alıcısı (target text receiver) şeklinde sıralanmaktadır.

Özel sigorta poliçelerinin çeviri sürecinde, Türkçenin kaynak dil ve erek dil olarak kullanıldığı durumlarda aynı sınıflandırma altındaki bazı aktörler (çeviri sürecini başlatan, kaynak metin yazarı gibi) farklı kişilerden oluşabilir.

Aktörler

1. Çeviri Sürecini Başlatan Kişi

Çeviriye ihtiyaç duyan şirket veya birey olarak tanımlanan bu aktör(ler), Türkçenin kaynak dil ve erek dil olarak kullanılmasına göre tanımlanabilir:

Kaynak dilin Türkçe olduğu durumlarda, çeviriye ihtiyaç duyan aktörlerin ilki Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta şirketlerinden yabancı dilde yazılmış sigorta poliçesi¹¹ talep eden yabancı uyruklu poliçe sahipleridir. Bu çeviri sürecini yabancı kurumlar da başlatabilir. Örneğin; Türkçe düzenlenen seyahat ve/ya sağlık poliçelerinin çevirilerini vize işlemlerinde talep eden konsolosluklar; müşterilerinin Türkiye'de ihtiyaç duyacakları sigortacılık işlemlerinde (hasar işlemleri vb.) yardımcı olması için uluslararası asistans şirketleri ile anlaşma yapan yabancı sigorta şirketleri gibi.

Erek dilin Türkçe olduğu durumlarda, çeviri talep eden aktörlere örnek Türk resmî kurumlarından verilebilir. Bunlarından ilki, Erasmus Plus programı kapsamındaki yararlanıcılarının Türkiye'de ikamet izni başvurularında, yurt dışında yaptırdıkları sağlık sigortasının Türkçeye çevrilmesini isteyen resmi makamlardır. Erasmus Plus Kapsamındaki

9 Nord, Mänttär'i'nin kuramını kaynak metni göz ardı ettiği için eleştirmektedir. Nord'a göre kaynak metin ve erek metin arasında bir ilişki olmalı ve bunu da çevirinin amacı veya skoposu belirlemelidir (Munday, 2008, s.79).

10 Çeviri sürecindeki aktörler diğer araştırmacılar (örneğin; Sager ve Byrne) tarafından da sınıflandırmıştır ancak profesyonel anlamda daha detaylı bir sınıflandırma yapma imkânı sunduğu için bu çalışmada Mänttär'i'nin sınıflandırmasından faydalanılmaktadır.

11 Türkiye'de faaliyet gösteren ve bu çalışma için seçilen 9 hayat dışı sigorta şirketi, erek dildeki poliçe üretimlerinde İngilizceyi kullanmaktadır. Bu şirketlerden sadece birinin (söz konusu olan bu şirket yüzde yüz Türk sermayelidir) ikinci bir yabancı dil seçeneği olarak Almancada üretilen poliçeler de sunmaktadır.

Yararlanıcıların İkamet İzni Taleplerinde Aranacak Özel Sağlık Sigortasına İlişkin Genelge'nin (1/2015) ikinci maddesinde (fıkra 3) yabancı sigorta şirketi tarafından akdedilen sağlık sigortası sözleşmesinin ibrazında noter tarafından tasdik edilen Türkçe çevirisinin istenebileceğinden bahsetmektedir. Diğer örnek ise klinik araştırmalarda yer alacak yabancı uyruklu gönüllülerin belgelerinin Türkçe dışında bir dilde düzenlenmesi durumunda bunların Türkçeye çevrilmesini talep eden resmi makamlardır. Klinik Araştırmalarda Gönüllülerin Sigortalıması Hakkında Kılavuz'da gönüllüler için düzenlenen sigorta poliçesi eğer yabancı sigorta şirketi tarafından düzenlendiyse, belgenin aslı veya onaylı sureti ile birlikte Türkçe çevirisinin (noter veya yeminli tercümandan onaylı) sunulması istenmektedir (Türkiye İlaç Sanayi Derneği). Poliçelerin Türkçeye çevirisini isteyebilecek bir başka resmi makam da gümrükler olabilir. İthal edilen malların gümrükten çekilebilmesi için yabancı dilde düzenlenen nakliyat poliçelerinin Türkçeye çevrilmesi talep edilebilir.

2. İşveren

Sigortalıların zaman zaman poliçelerinin İngilizce dışında başka bir dile çevrilmesi için çeviri bürolarına yaptıkları bireysel girişimlerin dışında, en büyük işveren grubu olarak sigorta şirketlerini düşünebiliriz. Sigorta şirketleri, çeviri faaliyetleri için kurum içerisindeki uzmanlardan ve kurum dışı çevirmenlerden faydalanmaktadır. Çevirilerin kurum içi uzmanlar (örneğin; branşların teknik müdürleri veya teknik yazarlar) tarafından yapılmasının tercih edilme sebepleri arasında

- akit olarak tanımlanan sigortacılık poliçelerinin tazmin yükümlülüğü olması dolayısıyla hukuki bağlayıcılığının bulunması (Akhisar, Acınan, 2016, s.6) sebebiyle gerek kaynak gerekse erek metinlerin uzmanlar tarafından, bir başka deyişle teknik yazarlar, tarafından yazılmasının tercih edilmesi¹²;
- kuruma ve sigortalıya ait özel bilgilerin kurum içerisinde kalması isteği¹³;
- çeviri eyleminin kurum içerisinde gerçekleştirilmesi durumunda masrafların daha az olacağı düşüncesi¹⁴;
- kaynak metin ile erek metin arasında uzmanlık bilgi farklılıklarını en aza indirme isteği¹⁵ ve

12 "İş kabulü sırasında poliçe metni hazırlarken ya da sonrasında tazminat talepleri söz konusu olduğunda, sigorta şirketlerinin nerelerde sorun çıkabileceğine dair bilgi sahibi olmaları ve gizli tehlikelerden kaçınmak için önlem almaları" (Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları, 2012, s.26), kaynak metnin ve erek metnin hukuk ve uzmanlık bilgisine hâkim uzmanların hazırlamasıyla mümkün olabilir. "Bir çevirmenin hiçbir zaman 'asıl' metni çevirmediği, metni kendi anladığı şekliyle, yani 'kendisi' kaynak-metnin anlatımı ve anlamı olarak anlayıp yorumlayarak çevirdiği" (Vermeer 2008, s.121) görüşünden hareketle, kaynak metnin içeriğinde yer alan, özellikle hukuki anlamda sıkıntıya yol açabilecek noktaları öngörebilen kurum içi uzmanların erek metne aktarması tercih edilebilir.

13 Birinci Dünya Savaşı arifesinde reasürans işlerinin bir sonucu olarak İngiliz ve Alman reasürans şirketlerinin birçok ülkeden topladığı ticari işlem bilgileri, dış ticarete stratejik kararlar alınmasına yardımcı oluyordu (Toprak, 2010, s.32). Geçmişte yaşanan bu tür durumlara karşın bugün artık sigorta sektöründe önlemler alınmaktadır.

14 Hans Vermeer'e göre masraf, bir eylemde yer alan çabalar ve maliyetlerin toplamıdır (Vermeer, 2008, s.123).

15 Hans Vermeer, "sözleşmelerin değişik dillerdeki anlatımlarında farklılık olabileceğini; bu anlatımların

- e) zamanın daha verimli kullanılacağı düşüncesi ile (özellikle zamanın kısıtlı olduğu durumlarda) erek dile aktarılan poliçelerin kalitesinin korunması adına düzeltmelerin yapılması için poliçelerin kurum dışındaki ilgili çevirmene geri gönderilmesi gibi süreci uzatacak adımların atlanarak çeviri sürecini yönetme isteği¹⁶

olarak sayılabilir.

3. Kaynak Metin Yazarı

Özel sigorta poliçe metinlerinin yazılması/üretilmesinde Türkçenin kaynak dil veya erek dil olarak kullanılmasına göre kaynak metin yazarı değişebilmektedir.

Kaynak dilin Türkçe olduğu durumlarda Türkiye'deki resmî otorite tarafından yayınlanan sigorta genel şartlarının yazarları ve/ya Türk sigorta şirketlerinde sigorta poliçelerinin üretiminde görevlendirilen kurum içi uzmanlar (teknik yazarlar) kaynak metin yazarı olarak sınıflandırılabilir.

Sigorta sözleşmesinde yer alan genel şartlara ek olarak, yabancı dilde yazılan sigorta özel şartların (klozların)¹⁷ Türkçeye çevrildiği durumlarda yabancı dilde özel şartları yazan teknik yazarlar, Türkçenin erek dil olarak kullanıldığı metinlerin yazarlarına örnek teşkil etmektedir. Bu metinlerin hukuki bağlayıcılığının olması sebebiyle kaynak dilde üretilmesi de erek dilde aktarılması da çok önemlidir ancak günümüzde sektördeki uygulamalarda sık sık özel şartların açıklandığı klozların Türkçeye çevrilmeden poliçelerde yer aldığı görülmektedir. Nakliyat, tekne sigortaları gibi bazı branşların klozları bazen kaynak dilde (çoğunlukla İngilizce) poliçelere eklenebilmekte ve hatta poliçe içerisinde atıfta bulunulan klozların adları bile çevrilmeden yazılabilmektedir. Örneğin; Türkçe yazılan bir nakliyat poliçesinde 'Cargo Termination of Transit Clause' gibi bazı klozların isimleri İngilizce olarak yazılırken, sadece 'Sanction Limitation and Exclusion Clause' isimli kloz Türkçeye çevrilererek 'Yaptırım ve Sınırlandırma ve İstisna Klozu' şeklinde yer almaktadır.

4. Çevirmen

Erek metin üretimi, kurum içerisinde istihdam edilen uzmanlar tarafından yapılabildiği gibi kurum dışında çalışan çevirmenlere de sipariş edilebilir. Araştırma kapsamında irtibatla geçilen 9 sigorta şirketin 3'ü gerektiğinde (örneğin; bazı sözleşmelerinde) kurum dışından çeviri hizmeti aldıklarını ancak çoğunlukla kurum içerisinde çeviri yaptıklarını belirtmiştir; 5 şirket ise sadece kurum içerisinde çeviri yapıldığını belirtmiştir. 1 şirketin çevirilerini kimin yaptığı hakkında bir bilgiye ulaşamadık.

erek-kültür uzlaşımına uyarlanacağından ve uyarlama derecesi karşılıklı ülkeler arasında geçerli olan önceki anlaşma ve yasal kurallara bağlı olduğundan" bahsetmektedir (Ibid. 28). Bu anlaşma ve yasal kuralları bilen uzmanların erek dildeki ifade farklılıklarını en aza indirgeyebileceği düşünülebilir.

16 İşveren, kurum dışında yapılan metin çevirilerinin kontrol edilmesini çoğunlukla poliçeyi düzenleyen ilgili branş çalışanları ve/ya yetkililerinden istemektedir.

17 Sigortacılık poliçelerinde 'özel şart'ların yazılı olduğu belgeye 'kloz' denmektedir. "Genel şartlarda yapılacak daraltma ya da genişleme genel mevzuata aykırı olmayacak şekilde özel şartlar ile belirlenir ve poliçe ekinde sigortalıya verilir. Kloz ile sözleşme kapsamına bazı rizikolar eklenebileceği gibi bazıları da sözleşme kapsamı dışında tutulabilir." (Akhisar, Acınan, 2016, s.20)

Sigorta poliçeleri ve klozların, hem kaynak dilde hem de erek dildeki yazımı Türk Ticaret Kanunu Madde 1425 (1)' de belirtilen unsurlara¹⁸ yer verecek şekilde hazırlanırken, yazarların veya poliçe üreticilerinin öncelikle sigortacılığın felsefesini ve daha sonra metnin içeriğini iyi anlaması ve çevirmenden erek metne doğru biçimde aktarması beklenmektedir. Üstelik çevirmenden iki dilde (kaynak ve erek dilde) çalışması istenmektedir (Kingscott, 2002, s.248).

Çift-kültürlü bir uzman (Vermeer, 2008, s.4) olarak çevirmen, sigortacılık alanında, erek metin alıcı ve kullanıcılarına aynı mesafede durarak, erek metinden farklı anlamlar çıkarılmasına meydan vermeyecek şekilde erek metin oluşturmaya gayret etmelidir. Zira sigorta poliçesi bir akittir ve çok çeşitli kültürden gelen ve bilinç düzeyleri farklı sigortalıların ihtiyaçlarına karşılık vermektedir.

İşveren de çeşitli yönlendirmelerle erek metin oluşturulmasında çevirmene destek sağlayabilir: işveren ve çevirmenin çevirinin skoposu üzerinde anlaşarak çeviride izlenecek stratejileri belirlemesi (Vermeer, 2008, s.12); erek metinde sigorta terminolojisinin dışına çıkılmaması ve sigorta terimlerinin tutarlı bir biçimde kullanılması için terminoloji listesinin verilmesi; aynı branşta daha önce yapılmış poliçe çevirilerinin iletilmesi; ilgili web sayfa adreslerinin bildirilmesi gibi. Araştırma kapsamına dâhil edilen sigorta şirketinden 2'si detay vererek, çevirmeni içerik ve terminoloji açısından bahsedilen şekilde desteklediklerini belirtmiştir.

5. Erek Metin Kullanıcısı

Erek metin kullanıcıları, kendileri için tasarlanmayan (ve kendileri için düzenlenmeyen) erek metinleri kullananlar olarak tanımlanabilir. Bu aktörler, bazı durumlarda metnin göndereni olarak da adlandırılabilir. Vermeer, metin gönderenini, "o metni başka birine iletmesi diye kullanan, yani onunla bir şeye ulaşmak isteyen kişi (veya kurum vb) olarak" betimlerken (Vermeer, 2008, s.6), Nord (kendisinin veya bir başkasının ürettiği) bir metni amaçları doğrultusunda kullanan herkesi kapsadığını söylemektedir. Nord'un savı, bir alıcının böylesi bir metin üretimiyle değil, bir metnin yalnızca kendisine sunulduğu şekliyle ilgilendiği yönündedir (s. 20).

Sigorta poliçesinin erek dile aktarımını vize işlemleri başvurularında isteyen konsoloslukları ve ikamet başvurularında talep eden Türk resmî kurumlarını, erek metin kullanıcılarına örnek olarak verebiliriz çünkü kendi adlarına düzenlenmese de poliçeleri resmi işlemlerinde kullanmaktadırlar. Bu kullanıcılar, poliçelerin özellikle belirli şartları içermesiyle ilgilenmektedirler. Örneğin, seyahat poliçelerinde cenaze masraflarının karşılanması ve/ya 30.000 Avroya kadar sağlık harcamaları ile ilgili teminat verilmesi; ikamet izni başvurularında istenen özel sağlık poliçelerinde ise asgari poliçe içeriği ile birlikte "İşbu poliçe 6/ 6/ 2014 tarih ve 9 sayılı İkamet İzni Taleplerinde Yaptırılacak Özel Sağlık Sigortalarına İlişkin Genelgede belirlenen asgari teminat yapısını kapsamaktadır." ifadesine yer verilmesinin istenmesi. Burada dikkat çeken bir unsur, erek metin

18 Türk Ticaret Kanunu Madde 1425 (1)'te bu unsurlar, "tarafaların hakları, temerrüde ("borçları ödeyememe", Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük) ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartlar" olarak açıklanmaktadır.

kullanıcılarının erek metin üretene göre beklentilerinin daha dar kapsamlı olması ve/ya daha farklı bir skoposa sahip olmasıdır. Vermeer de bu hususa dikkat çekerek, gönderenin 'aynı' metne üreticinininkinden farklı bir amaç / işlev verebileceğinden bahsetmektedir (s. 119). Benzer şekilde bir alıcı da çeviriye işveren ve çevirmen tarafından hedeflenen skopostan farklı bir skopos yükleyebilir (s. 75).

Erek metin kullanıcılarına bir diğer örnek ise Türkiye' de menfaati olan yabancı yatırımcılar, sermayedarlar ve/ya işverenlerdir. Bu aktörler, yapacakları faaliyetlere göre, örneğin taşeronlarından isteyeceği sigorta teminatlarını, erek metinde görmek isteyecektir. Bu gibi durumlarda yabancı yatırımcılar, sermayedarlar ve/ya işverenler de erek metin kullanıcısı olmaktadır.

Yabancı dilde poliçe bilgisini aktarabilecek sigorta aracı kurumları, örneğin sigorta brokerleri ve sigorta acenteleri de erek metin kullanıcısı olarak düşünülebilir. Bu araçılar, sigorta şirketlerinin erek dilde hazırladıkları poliçeler ile ilgili yabancı uyruklu müşterilerini bilgilendirmeleri, dolayısıyla erek metinleri kullanmaları, gerekebilmektedir. Sigorta brokerleri ayrıca müşterilerinin talepleri doğrultusunda, poliçe kapsamında verilen teminatlara ek olarak veya bunların dışında özel teminat ve şartları içeren ürün geliştirilmesinde yurt dışındaki reasürans şirketleri ile çalışabilmektedir¹⁹. Brokerler müşterileri için İngilizce üretilen ve Türkçeye aktarılan bu metinleri de kullanmaktadır.

6. Erek Metnin Alıcısı

Erek metin alıcısını, erek metnin tasarlandığı ve erek metin üreticisinin doğrudan hedeflediği kişi veya kurumlar olarak tanımlarsak; kaynak metnin Türkçe olduğu durumlarda Türkiye'de ikamet eden yabancı uyruklu poliçe sahipleri (sigortalılar), erek metin alıcılarıdır. Nord, metnin işlevini alıcının metine yüklediği amaç ile ilişkilendirmektedir (Vermeer, 2008, s.5). Bu alıcıların beklentisi, risklere karşı öncelikle ekonomik güvence sağlamak amacıyla satın aldıkları (veya alacakları) poliçenin kapsamı ile ilgili bilgi sunumudur. Sigorta poliçesi örneğinde çeviri sürecindeki alıcının (sigortalı) metne yüklediği amaç, en genel anlamıyla ekonomik güvenliğini sağlayan teminatların erek dilde de belgelendirilmesidir. Bu belgelendirme işlevi, çevirmenin erek metne yüklediği amacı (skoposu) ile uyuşmaktadır. Dolayısıyla, 'skopos' ve 'metnin işlevi' terimleri, her iki aktörün de (çevirmenin ve alıcıların) bakış açılarından aynı doğrultuda kullanılmaktadır.

Sözü edilen bu alıcıların farklı ülkelerden ve dolayısıyla ayrışık kültürlerden gelmeleri, belirli ortak özelliklerinin belirlenmesini güçleştirse de iki türlü genel sınıflandırma yapılabilir. Birinci sınıflandırmada, Türkiye'de ikamet etmeleri ve poliçelerin içeriğini anlayacak seviyede Türkçe bilmemeleri ortak özellikleri olarak atfedilebilir. İkincisinde ise bu alıcıların bireysel veya kurumsal poliçe sahipleri olarak sınıflandırılmasıdır. Her iki grup alıcı aynı branşta poliçe satın alabilecekleri gibi çeşitli branşlarda kurumsal sigortalıların ve bireysel sigortalıların ayrı ayrı satın aldıkları farklı poliçeler vardır. Hem

19 Pfeiffer'e göre "Fransızca kökenli reasürans mükerrer yani 'tekrar sigorta' anlamına gelmektedir. Reasürans, sigortacının üzerine aldığı rizikoları başka sigortacı veya sigortacılara ya da sırf bu iş için kurulmuş reasürans şirketlerine kısmen veya tamamen devretmesidir. [...], 'sigortacıların sigortası' olarak da adlandırılmaktadır." (aktaran Kaya, 2014)

kurumsal hem de bireysel sigortalıların yararlandıkları ortak branşlar, *mal sigortalardan* yangın, zorunlu deprem; kara araçları (kasko); genel zararlar üst başlığı altındaki hırsızlık ve cam kırılması (konut ve işyeri için) konut ve işyerilerindeki elektronik cihaz gibi mühendislik branşına ait teminatlar; *can sigortalardan* hastalık/sağlık (bireysel ve grup sağlık sigortaları); kaza (ferdi kaza); *sorumluluk sigortalardan* **karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası**, su araçları sorumluluk (tekne) şeklinde sıralanabilir. Kurumlar için üretilen poliçeler, *mal sigortalardan* nakliyat (kıymet ve emtia), genel zararlar üst başlığı altındaki inşaat, montaj, makine kırılması; kredi sigortası; hukuksal koruma sigortası; finansal kayıplar, siber saldırı vb. risklere karşı yapılan sigortaları; *sorumluluk sigortalardan* genel sorumluluk (işveren sorumluluk, mesleki sorumluluk, ürün sorumluluk, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet vb.) sigortalarını içermektedir. Bireysel sigortalılar için *can sigortalardan* hayat; *hastalık/sağlık sigortalardan* seyahat sağlık; *sorumluluk sigortalardan* mesleki sorumluluk sigortası; eğitime devam sigortası vb. çeşitli poliçeler üretilebilir.

Bireysel ve kurumsal sigortalıların sigortacılık konusunda edindikleri deneyim ve birikimler farklı olabilir. Bireysel sigortalılar düşünüldüğünde bu alıcıların, sigortalarını devam ettirdikleri süre boyunca edindikleri (daha çok özel risklere²⁰ dayalı) tecrübeler doğrultusunda sigorta temel bilgisine sahip oldukları düşünülebilir. Risklerin sonucunda daha büyük ekonomik zarar yaratabilecek alanlara yönelik sigorta yaptıranların (kurumsal sigortalılar) ise sigortanın konusu ile ilgili olarak teknik anlamda daha donanımlı oldukları varsayılabilir. Erek metin alıcıları ister bireysel olsun ister kurumsal, adlarına düzenlenen bu poliçeler sayesinde sigortanın işlevi olan ekonomik güvenlikleri (Akhisar, Acınan, 2016, s.9) sağlanmaktadır.

Çeviri Edinci ve Sigorta Poliçelerinin Çevirisi

Sigorta poliçelerinin çevirilerinde çeviri edinci ile karar verilmesi önemlidir. Çeviri edinci edinebilmek için çeviri yetilerinin, bir başka deyişle çevirmene gerekli olan bilgilerin öğretilmesi ve/ya becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Bu yetilerin içerisinde anadil yetisi, erek dil yetisi, kültür yetisi, uzmanlık bilgisi yetisi, araştırma yöntemleri yetisi, metin yetisi vb. yer almaktadır²¹ (Yazar, 2014, 88). Metin yetisi dışında sıralanan diğer yetiler sözcük düzeyinde örnekler ile irdelenebilir.

Sözcük seçimini kültürlerarası iletişim düzeyinde açıklayan bir örnek, Meksika'daki sigorta şirketi ve Londra'daki reasürans şirketi arasındaki anlaşmazlıktır. Lüks mallar ithal eden perakende satıcısına ithal edeceği kol saatlerine kargo teminatı (daha doğru bir ifade ile 'emtia nakliyat sigortası teminatı') verilmesini isteyen sigorta şirketi, reasürans şirketine yaptığı başvuruda İspanyolca 'relojes' sözcüğü ile tanımlanan saatlerin

20 Sigortacılık literatüründe *risk* yerine genellikle *riziko* sözcüğü kullanılmakta ve ortaya çıkması 'muhtemel tehlike' veya zarar verici olayların gerçekleşmesi ihtimali olarak tanımlanmaktadır. Riskler, kişileri etkileyen özel riskler (örneğin; evin yanması veya hırsızlığa uğranması) ve kişilere bağlı olmayan, etkisi tüm toplumda hissedilen (örneğin; deprem, enflasyon vb.) **temel riskler** olarak sınıflandırılabilir. (Akhisar, Acınan, 2016, s.1)

21 Çeviri yetileri içerisinde çeviri kuramları yetisi, teknoloji yetisi vb. yetiler de yer almaktadır ancak bu çalışmada bunlar ele alınmamaktadır.

İngilizce karşılığını 'clocks' olarak sunmuştur. 'Reloj' sözcüğünün İngilizce karşılığı The Free Dictionary'de 'clock' (duvar / masa saati) ve 'watch' (kol saati) olarak verilerek, kullanıldığı yere göre tanımlanmaktadır. Teminatın alınmasından sonra Cancun'da satışa sunulan, sözleşmede sürekli duvar saati olarak belirtilen saatlerin milyonlarca dolarlık nominal değeri 'underwriter'ların²² dikkatini çekmiş ve araştırmanın sonunda perakende firmanın saatlerinin pahalı kol saatleri olduğunu belirtilmediğinin de anlaşılması üzerine reasürans şirketi, sözleşmenin geçersiz olduğunu ileri sürmüştür. Sonuçta İngiliz Yüksek Mahkemesi, 'underwriter'ların, saatlerin nominal değerlerini dikkate almalarında haklı olduklarına, buna karşın saatlerin niteliği ile ilgili araştırma yapmaya zorunlu olmadıklarına hükmetmiştir (Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları, 2012, s.27).

Kaynak dilde hem 'reloj de pared' (duvar saati) hem de 'reloj de mano/ pulsera/ muñeca' (kol saati) kullanımlarındaki ortak 'reloj' (saat) sözcüğü, konuşma dilinde tek başına kullanılarak sadece saatin işlevine odaklanmaktadır. 'Saat' sözcüğü Türkçede de benzer şekilde kullanılmaktadır. Bu sözcüğün İspanyolca ve Türkçedeki gibi bu şekilde ekonomik olarak kullanılması İngilizcede de mümkün olsaydı, alıcı ve kullanıcılarda daha farklı bir algılama söz konusu olabilirdi. Sözcük seviyesindeki sıkıntı, tek bir kelimenin ('reloj') hangi saat türüne atıfta bulunulduğunun netleştirilmemesi ve/ya mahkeme kararını çeviri süreci açısından değerlendirmek gerekirse, erek dile aktarılırken duvar/ masa saati olduğuna kimin karar verdiği ile ilgilidir. Bir uzman olarak çevirmen, kaynak ve erek dillerin/kültürlerinin uzlaşmaları konusunda işverene danışmanlık yaparak bu tür anlaşmazlıkların önüne geçilmesinde rol oynamalıdır. Bu gibi durumlarda kelimenin aynı bağlamda kullanılması mümkün olan seçeneklere dikkat çekilmesi; çevirmenin erek metinde hangisini kullanıldıysa, tercih etme sebebini açıklayan bir notu işverene iletmesi veya hangisinin kullanılması gerektiğini işverene sorması, daha sonra oluşabilecek mali ve hukuksal kayıpların önüne geçmede önemli rol oynayacaktır.

Uzmanlık bilgi düzeyinde sözcük seçimi de önemlidir. Kaynak metnin içeriğinin çevirmen tarafından iyi anlaşılması için mal, can ve sorumluluk branşlarına yönelik (sağlık poliçeleriyle ilişkilendirilebilecek tıp bilgisi; tekne, elektronik eşya, makina kırılması ve inşaat poliçelerinin üretiminde gerekli olan teknik bilgi gibi) uzmanlık bilgisine ve terminolojisine hâkim olunması ve/ya bunların edinebilmesi için araştırma yetisinin geliştirilmesi gereklidir. Bu yetilere sahip, bir 'uzman' olarak çevirmen, kaynak metinde kullanılan terim ve kavramları erek dile, anlam kaymasına yol açmayacak şekilde aktarmak durumundadır. İngilizcede hem 'loss' ('hasar' anlamında; Özgüç, 2009, s.193) hem de 'claim' ('tazminat talebi' anlamında; Ibid,146) olarak tanımlanan İspanyolca 'siniestro' kelimesinin²³ Seri Hasar Klozu'ndaki kullanımındaki anlam kayması, buna verilebilecek

22 Aktüerya ve Sigorta Terimleri Sözlüğünde (Özgüç, 2009, s.244) 'underwriter' kelimesi "sigortacı, sigortaya kabul etme yetkisindeki kişi, kabul eden, yetkili satış elemanı" olarak tanımlanmaktadır.

23 Alıntı yapılan metinde kullanılan 'sinestro' (sic) kelimesinin yazılışı 'siniestro' olarak Real Academia Española sözlüğünde (Real Academia Española, Diccionario de la lengua española) taranınca, sigortacılıkla ilgili iki tanım görülmektedir: 'siniestro' kelimesinin 4. karşılığı "Suceso que produce un daño o una pérdida material considerables." **hasar** anlamında ve 5. karşılığı ise "En el contrato de seguro, concreción del riesgo cubierto en dicho contrato y que determina el nacimiento de la prestación del asegurador." **tazminat**

örneklerden birisidir. Bu klozda aynı sebepten oluşacak ilk hasara teminat verilmekte ve bu hasarı takiben oluşacak diğer hasarlara kademeli olarak belirli yüzdelerle teminat verilmektedir. İspanyolca düzenlenen bu klozda yer alan 'siniestro' kelimesinin, İngilizceye aktarılırken, 'hasar'a mı dayalı yoksa 'tazminat talebi'ne mi atıfta bulunularak kullanılacağı konusunda alınan çeviri kararı, teminat kapsamının farklı yorumlanmasına ve toplam limitlerin farklı anlama gelmesine yol açılabilir (Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları, 2012, s.28).

Çevirmenin uzmanlık bilgisine, kültürlerarası iletişim yetisine ve araştırma yetisine sahip olması tek başına yeterli olmamaktadır. Kaynak ve erek dil bilgisini kullanırken gerekli dikkati ve özeni göstermesi özellikle beklenmektedir. Dil yetisi düzleminde, poliçe içeriğini erek dilde aktarırken, kaynak ve erek metnin içi dilsel öğeler (sözcük seçimi, söz dizimi vb.) ile ilgili kararlar dikkatlice alınmalıdır zira gözden kaçan hatalar istenmedik ve beklenmedik vahim sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin; Türkçe düzenlenen bir sigorta poliçesinde yer alan "İşbu poliçe... tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir." ifadesi, İngilizce metinde kullanılan "This police has been issued in Istanbul on ..." şeklinde bir cümle karşılamamaktadır. Erek metinde "policy" kelimesi yerine "police" kelimesi kullanılması gözden kaçan basit bir hata olarak algılanıp, bağlamdan aslında *poliçenin* kastedildiği anlaşılrsa da anlamı değiştirmektedir. Erek dildeki sözcük düzeyindeki aktarımın doğru yapılmadığının fark edilmediği varsayılsa bile özne-yüklem uyumu açısından da yanlış bir kullanımı içermektedir.

Sigortacılık metinlerinin çeviri kararlarının alınmasında en önemli yetilerden biri metin yetisidir. Amman bu yetiyi, kısaca "kişinin kaynak ve erek kültürdeki metinleri anlaması ve metin üretimiyle ilgili becerisi olarak" tanımlamaktadır (2008, s.78, aktaran Yazar, 2014, s.92). Uluslararası ticaretin gelişmesi sonucu poliçelerin, yurt dışı teminatlarının verilmesiyle, coğrafi kapsamı da genişlemektedir. Ayrıca her sigorta şirketinin riskleri karşılama kapasitesi ve sermayesi farklı olduğu için riskler arttıkça, sigorta şirketleri uluslararası reasürans anlaşmalarıyla yükümlülüklerini bölüşmektedir. Metinler oluşturulurken ülkelerin farklı hukuki düzenlemelerinin²⁴ olması ve bir hukuk bölgesinde mevcut olan sigorta teminatına diğer bir hukuk bölgesinde ulaşılamaması sebebiyle bazı sıkıntılar oluşabilir. Uygulama da yaşanan sıkıntıların bir örneği, Norveç'te düzenlenen bir sigorta anlaşmasında sigorta konusu olan tesisin 24 saat gözetim altında tutulacağına taahhüt etmesiyle ilgilidir. Anlaşmada yer alan "Verilen taahhütlerden birinin ihlâl edilmesi durumunda poliçe geçerliliğini yitirecektir." ifadesi Norveç kanunlarına göre ve reasürans anlaşmasının dayandırıldığı İngiliz kanunlarına göre farklı yorumlanabilir. Norveç'te ihlal edilen taahhüt sonucunda bir hasar oluşmadıysa anlaşma geçerliliğini korurken; İngiltere'de taahhütlerden birinin ihlal edilmesi durumunda, her şekilde anlaşma geçerliliğini yitirmektedir (Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları, s.28). Bu tür sı-

anlamında kullanılabilir.

24 "İngiliz kanunları, medeni kanuna sahip Avrupa ve Latin Amerika ülkelerinin kanunları ile uyumsuz bir çok kavram barındırmaktadır. Bazı medeni hukuk ülkeleri, 'önşart,' 'taahhütler,' 'hakların saklılığı' gibi İngiliz kanunlarında yaygın olan kavramları kesinlikle tanımamaktadır." (Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları, 2012, s.27).

kıntıların aşılmasında poliçelerin üretim sürecinde uluslararası normlarla uyumlu olacak şekilde poliçelerin hazırlanması ve uyumsuzluk durumunda ne yapılacağı ile ilgili gerekli açıklamaların yapılması çözüm olacak ve ayrışık kültürlerden gelen tüm hedef kitleye aynı mesafede hitap edilmesini sağlayacaktır. Bu doğrultuda, kaynak ve erek metinler arasında içerik açısından işlevsel uygunluğun sağlanmasından sorumlu olan çevirmenin, alıcı ve kullanıcıların ihtiyacı çerçevesinde çeviri sürecinde iletişim halinde bulunduğu işverenin yönlendirmesi doğrultusunda ve/ya kendi kültürel ve uzmanlık birikimleriyle çeviri kararları alması gerekebilir²⁵. Disiplinler arası uzmanlık ile birlikte uluslararası uygulamalar konusundaki birikim, poliçelerin üretiminde kullanılan çeşitli branşlara ait klozların ve ilgili uluslararası reasürans anlaşmalarının hukuki kapsamına hâkim olunmasında kolaylık sağlamaktadır.

Aslında çevirmen kültürlerarası teknik yazarlık²⁶ [Amman ve Vermeer (1990, s.27); Göpferich (1993) aktaran Byrne, s.16] yaptığı için bu yeti daha da ön plana çıkmaktadır²⁷. Risk fazlaştıkça ve sigorta şirketlerinin tazmin yükümlülüğü miktarı arttıkça, çevirmenden (teknik yazardan olduğu gibi) ileri düzeylerde uzmanlık bilgisine sahip olması beklenir. Örneğin;

- a) sigorta bedeli yüksek gemi, enerji tesisleri, inşaatlar vb. için özel üretilen poliçelerin,
- b) coğrafi ve ülke koşullarına göre farklı poliçe türlerinin,
- c) yeni teminatların (örneğin; değişen iklim koşullarına bağlı yeni teminatların verilmesi veya siber risk ürünü gibi),
- d) sigortalıya özel poliçelerin ve
- e) reasürans şirketlerinin çok çeşitli klozlarının

çevirilerinde hem ileri düzeyde uzmanlık bilgisi hem de uzmanlık terminolojisine hâkim olunmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Sadece sigortacılık temel alan bilgisi ve terminolojisine sahip olmak yeterli olmamaktadır.

Sigorta Poliçelerinin Çeviri Sürecine Dair Detaylar

Poliçe çeviri sürecindeki kaynak metin üreticisi, işveren ve çevirmenler, çoğu zaman sigorta şirketleri yani kurum içerisinde çalışanlardır. İşveren olarak sigorta şirketi kapasitesine göre, hangi branş poliçelerinin erek dile aktarılacağına (iş yükü yoğunluğuna bağlı zaman kullanımı, bütçe ve arz-talep gibi kriterleri de dikkate alarak) karar vermektedir. Araştırma kapsamına dâhil edilen 9 sigorta şirketlerinden 8'i seyahat sağlık

25 “[...] ne zaman sözcüğü sözcüğüne çeviri ne zaman uyarlama yapılması gerektiği kararı metinlerin içeriği-ne göre verilebilir. Örneğin; reasürans anlaşma metinleri ile ilgili olarak, güncel uygulamalarda görülen sözcüğü sözcüğüne çeviri, iki türlü sakınca oluşturabilir: tarafların asıl hedeflerinin iyi ifade edilememesi ve poliçe tarafların umduğundan farklı şekilde yorumlanması. Bunun yerine uyarlama yapılması tercih edilebilir.” (Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları, 2012, s.29).

26 Burada 'teknik yazarlık' kelimesi, sigortacılık metinlerinin yazarlığı olarak düşünülmektedir.

27 Bu görüşü Herman da (1993, s.12, aktaran Byrne) desteklemekte ve iyi bir teknik metin çevirmenin, teknik yazarlığının da iyi olması gerektiğinden bahsetmektedir.

poliçelerini ve 6'sı nakliyat poliçelerini erek dile çevirirken; 4'ü işyeri ve konut paket poliçelerini; 3'ü kasko poliçelerini erek dile de aktardıklarını söylemektedirler. Bu şirketlerden 3'ü sağlık poliçelerini erek dile çevirirken, 4'ü yabancı uyrukluların ikamet izni taleplerinde gereken asgari teminatları sunan sağlık sigortalarını kaynak ve erek dilde düzenlemektedir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere tüm branşlar içerisinde en çok seyahat sağlık ve nakliyat poliçelerinin yabancı dilde aktarıldığı görülmekte ve bunda da erek metin kullanıcı (örneğin; konsolosluklar) ve alıcıların (örneğin; ticari kuruluşlar / ithalat ve ihracatçılar) taleplerinin rol oynadığı düşünülebilir.

Nord'un belirttiği gibi erek metin yazarı olarak çevirmenin, iletişimsel bir hedef veya amaca yönelik bir faaliyet olarak, çeviri eyleminde *hedef kitlenin kim olduğu, neye ihtiyaç duyabileceği veya neyi isteyebileceğinin* (Nord 2006, çev. Arslan, s.47) önceden saptaması çevirinin tasarımı için gereklidir. Bu doğrultuda çevirmen işveren ile birlikte erek metnin skoposu konusunda anlaşarak, çeviriye ilişkin bakış açısıyla belirli koşullar altında ideal (optimal) çevirinin hangisi olacağını saptayıp, uygun çeviri stratejisini belirler (Vermeer, 2008, s.62).

İşveren ve çevirmenin kararlaştırdığı skoposun, en temel anlamıyla, bilgi sunumu olduğundan yola çıkılarak araştırmanın nesnesi olarak seçilen hayat dışı poliçelerden nakliyat ve seyahat sağlık branşlarının (farklı şirketlerce düzenlenen) poliçeleri incelendiğinde, erek metin alıcısı ve kullanıcısının ihtiyacına göre poliçelerde iki farklı strateji izlendiği görülmektedir.

Kaynak metnin içeriği, eksiksiz aktarılarak [diğer bir anlatımla kaynak ve erek metinde bağıdaşıklığın (kavramsal bağıntının) sağlanarak metne sadık kalınması] metin alıcısı ve kullanıcısının ihtiyacına göre erek metin oluşturulabilir. Örneğin; bir seyahat sağlık poliçesinde kaynak dilde verilen (sigorta teminatları, teminat limitleri, sigortalı/sigorta ettiren ve sigortacı bilgisi, primler vb. ile ilgili) her bir bilgi, hemen alt satırda erek dilde de aktarılmaktadır. Buna poliçenin biçimsel düzenlemesinin de imkân verdiği söylenebilir. Bu uygulama ile erek metinde biçimsel anlamda da eşdeğerlilik sağlanmaktadır. Ayrıca teminatların erek metne eksik aktarılması yüzünden vize başvuruları gibi resmi işlemlerin ve/ya yurt dışında oluşan hasar işlemlerinin aksamasının da önüne geçilmektedir.

Kaynak metindeki bilgilerin erek dilde özetlenerek sunulması ise çeviriye dair bir başka karardır. Örneğin; Türkçe düzenlenen nakliyat poliçesinde, kapsam dâhilinde olduğu belirtilen birkaç kloz içerisinde sadece bir tanesi, metin alıcısının (özel şart içeriği hakkında) genel bir fikir sahibi olması için özetlenmektedir. Bu uygulama tercih edilecekse, ihtiyaç halinde başvuru için kaynak dildeki (İngilizce) kloz da alıcıya ulaştırılmalıdır.

İster teminatların özetlenerek erek dilde aktarımı tercih edilsin, isterse kaynak metne sadık kalınarak sözcüğü sözcüğüne aktarım yoluna gidisin, her halükârda erek dilde hazırlanan sigorta poliçesi, kaynak metin ile birlikte verilmelidir. İşveren, kaynak ve erek dildeki sözleşmelerin değişik dillerdeki anlamındaki farklılıkların önüne geçilmesi için kaynak ve erek metinlerin eşit ölçüde geçerli olduğu veya metinlerden birinin önceliğinin olduğunun belirtilmesini isteyebilir (Vermeer, 2008, s.28). Örneğin; erek dilin Türkçe olduğu bir nakliyat poliçesinde 'Yaptırım ve Sınırlandırma ve İstisna Klozu'nun

açıklamasında “İşbu kloz [...] ‘Sanction Limitation and Exclusion Clause’un Türkçe çevirisi olup Türkçe çeviriyle İngilizce metin arasındaki bir anlaşmazlık halinde İngilizce orijinal metnin geçerli olacağı taraflar arasında kararlaştırılmıştır.” şeklinde bir açıklama yer almıştır. Benzer şekilde 06.06.2014 tarihli İkamet İzni Taleplerinde Yaptırılacak Özel Sağlık Sigortalarına İlişkin Genelge’de (2014/9) kısa dönem ikamet izni başvurularında yaptırılması gereken özel sağlık sigortası sözleşmelerinde “Sözleşme hükümleri kapsamında ortaya çıkabilecek ihtilaflarda Türkçe metin geçerli olup, keyfiyet bilgilendirme formunda ve poliçelerde açıklanır.” şeklinde açıklama yazılması istenmektedir. Erek dile aktarılan poliçede hata, eksiklik, uyumsuzluk ve/ya herhangi bir hükmün yeteri kadar açık olmaması sebebiyle herhangi bir uzlaşmazlık durumunda hangi mahkemelelerin yetkilendirildiğine dair bilginin atlanmaması gerekir.

Uygulamada gözden kaçan başka noktalar olabildiği gözlenmektedir: Türkçe düzenlenen nakliyat poliçeleri, alıcılara teslim edilirken, kapsam içerisinde olduğu belirtilen özel şartların yer aldığı ve İngilizce yazılan klozların poliçe ekinde alıcılara ulaştırılmasının unutulması gibi. Süreç ile ilgili dikkatten kaçan bir başka nokta ise, bilgilendirme formlarının erek dile çevrilmemesiyle ilgilidir.

Süreçte dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise ürünün (erek metnin) gözden geçirilmesi ile ilgilidir. İşveren olarak sigorta şirketi, terminoloji listesi, koşut metinler vb. bilgi ve dokümanlar ile çeviri sürecine yön verebilmektedir. Bu kaynaklara rağmen aynı sigorta şirketinin çeşitli bölümlerinde çalışan teknik yazar ve uzmanlar ve/ya kurum dışındaki farklı çevirmenler süreçte görev aldıkları için bazı güçlüklerle karşılaşabilmektedir: erek dilde düzenlenen poliçelerde ortak terminoloji kullanımında tutarlılığın sağlanması, kaynak ve erek metin arasında bağdaşıklık, erek metindeki dil bilgisi hataları, yazım hataları gibi. Örneğin, aynı sigorta şirketinin iki farklı branş uzmanları tarafından düzenlenen erek metinde ‘Sigortalı Bilgisi’ başlığının, ‘Insured’s Detail’ ve ‘Insured’s Information’ şeklinde farklı biçimlerde ifade edildiği tespit edilmiştir. Sürecin başından sonuna kadar tüm aşamaların çeviri edinci edinmiş belirli uzmanlar tarafından koordine edilmesi hem sürecin verimli bir biçimde yönetilmesinde hem de aktarımla ilgili hataların azaltılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Sonuç

Sigortacılık ve çeviri alanlarının ortak bir özelliği her iki alanda da disiplinler arası iş birliği ve etkileşimin kaçınılmaz olmasıdır. Kaynak metin üreticilerinin sigortacılıkla ilgili disiplinler arası uzmanlık bilgi ve terminolojisine hâkim olması hususu, erek metin üreticilerinden yani çevirmenlerden de (farklı düzeylerde de olsa) beklenmektedir çünkü kaynak metin yazarlarından olduğu gibi çevirmenden de aynı kalitede erek metin üretimi talep edilmektedir.

Çevirmenden, çeviri edinci ile çeviri kararları alırken, sigortalıların kanunlarla belirlenen haklarının (örneğin; hasar ödemeleri vb.) erek dilde doğru ifade etmesi istenmektedir.

Kültür, uzmanlık bilgisi, araştırma yöntemleri yetileri gibi anadil ve erek dil bilgisi yetileri de önemlidir çünkü sigorta şirketinin *kurum imajı*, erek metinde gerekli özen

ve dikkat gösterilmediği algısıyla olumsuz etkilenebilir. Üstelik hasar ödemelerini etkileyecek sigorta kapsamı, teminatlar vb. diğer teknik bilgilerin aktarımında da hatalar oluşabileceğine yönelik tereddütler oluşabilir. Bu sebeple, farklı branşlarda ve/ya kurum dışında çalışan ve uzmanlık derecesi farklı olan teknik yazar/uzmanların yaptığı çevirilerde terminoloji, söz dizimi vb. unsurların tutarlılığının sağlanması ve erek metinlerin içerik, biçim, anlam kaymaları, yazım hataları vb. kontrollerinin titizlikle yapılması zorunludur.

Çevirinin kalitesinin sağlanması amacıyla, uluslararası sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri bünyelerinde, “dil ve terminoloji” konularında hizmet veren birimler bulundurmaktadırlar. Bu suretle hem erek dilde yanlış aktarımlar neticesinde oluşabilecek ekonomik zararları azaltmaya çalışmaktadırlar hem de çeviri sürecinin daha verimli bir biçimde işlemesi için çevirmenlerin koordinasyonunu sağlamaktadırlar. Şirketler bünyelerinde böyle bir koordinasyon oluşturmadığı zaman, yoğun iş temposu içerisinde, farklı branşlarda çalışanlar arasında erek metinlerde terminoloji vb. unsurların tutarlılığının sağlanması güçleşebilir ve hatta farklı çeviri kararları alınabilir.

Sigorta poliçelerinin çevirisinde sektörün asıl ihtiyacı şu şekilde özetlenebilir: ana dile ve erek dile hâkim çevirmenlerin, sigortacılık felsefesini ve metnin içeriğini ve işlevini özümseyebilecek birikimi edinmesi ve çeviri bilinciyle doğru aktarım yapması ve çeviri sürecinde koordinasyonun sağlanması. Bu doğrultuda sigorta şirketleri, erek dili bilen ve alan bilgi ve terminolojisine hâkim teknik yazar/ uzmanların yanında sigortacılık alan bilgisine vâkıf çift kültürlü uzman olarak çevirmenleri de istihdam edebilir. Böylece yapılan çevirinin kalitesi arttıkça, uluslararası alanda sigorta şirketlerine ve sektöre duyulan güven daha da artacak, rekabet ortamında şirketlere avantaj sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKHİSAR, İlyas ve ACINAN, Hilmi. (2016). *Sigortacılıkta Hasar*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- AMMAN, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimine Giriş*. (D. Ekeman, çev.) İstanbul: Multilingual.
- ARSEVEN, Haydar (1987). Sigortanın Tarihçesi ve Geri Kalmışlığımızın Sebepleri. **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**. C.43. Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağan. İstanbul. (Erişim: 31.7.2015).
- Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası. *Türkiye Sigorta Birliği*. Erişim: 02.07.2016, <http://www.tsb.org.tr/avrupa-birligi-tek-sigorta-piyasasi.aspx?pageID=545>
- BYRNE, Jody, (2006). *Technical Translation: Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht: Springer.
- (2014). *Translation Practices Explained, Scientific and Technical Translation Explained, A Nuts and Bolts Guide for Beginners*. (2. Basım). New York: Routledge.
- Çeviri Kaynaklı Anlatım Bozuklukları (2012). ZARAKOL Ekin (çev.). *Reasürör Dergisi* Sayı 86. İstanbul: Milli Reasürans. Erişim: 6.8.2015, http://www.millire.com/dergi/SAYI_86.pdf
- Erasmus Plus Kapsamındaki Yararlanıcıların İkamet İzni Taleplerinde Aranacak Özel Sağlık Sigortasına İlişkin Genelge (1/2015). Erişim: 18.9.2015, <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-SunumSayfasi?mid=366&cid=35&nm=316>
- ERUZ, Sakine. (2000). Çeviride ve Çeviri Eğitiminde Koşut Metinler. İstanbul: TC İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayım No: 4248.
- İkamet İzni Taleplerinde Yaptırılacak Özel Sağlık Sigortalarına İlişkin Genelge (2014/9). Erişim: 18.9.2015 <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=316>
- İktisadi Müesseslerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun. (1926). 22.4.1926 Tarih ve 353 Sayılı Resmi Gazete. Erişim: 10.7.2015, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.805.pdf>
- Klinik Araştırmalarda Gönüllülerin Sigortalıların Hakkında Kılavuz. (2008). Türkiye İlaç Sanayi Derneği. Erişim: 8.7.2015, <http://www.tisd.org.tr/mevzuatDetay.asp?yonid=257>
- JAVIER, Franco Aixelá. (2004). The Study of Technical and Scientific Translation: An Examination of its Historical Development. *JoSTrans The Journal of Specialised Translation*. Sayı 01. Erişim: 20.8.2016, http://www.jostrans.org/issue01/art_aixela.php
- KINGSCOTT, Geoffrey. (2002). Technical Translation and Related Disciplines, Perspectives. *Studies in Translatology*, 10:4, 247, DOI:10.1080/0907676X.2002.9961449
- NORD, Christine. (2006). Translating as a Purposeful Activity: A Prospective Approach. *TEFLIN Journal*. Cilt 17. Sayı 2. ARSLAN Devrim Ulaş (çev.). (2015). Amaca Yönelik Bir Faaliyet Olarak Çeviri: İleriye Dönük Bir Yaklaşım. ŞULHA Pelin (haz.). *Sözden Temsile Çeviribilim*. Çeviribilim Yayınları.
- OLOHAN, Maeve. (2011a). Commercial Translation. BAKER Mona ve SALDANHA Gabriela (Ed.) *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*. London ve New York: Taylor & Francis Group.
- (2011b). Scientific and Technical Translation. BAKER Mona ve SALDANHA Gabriela (Ed.) *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies* içinde. London ve New York: Taylor & Francis Group.
- MUNDAY, Jeremy. (2008). *Introducing Translation Studies Theories and Applications*. (2.Basım). London ve New York: Routledge.
- ÖZGÜÇ, Feral. (2009). *Aktüerya ve Sigorta Terimleri Sözlüğü*. T.C.Marmara Üniversitesi Finansal Piyasalar Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No:2. İstanbul: Derin Yayınları.
- KAYA, Ferudun. (2014). *Sigortacılık*. İstanbul: Beta.
- Türkiye Sigorta Birliği. Poliçe Üretim Adetleri. Erişim: 23.7.2016, <http://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>
- Real Academia Española Diccionario de la lengua española, (Edición del Tricentenario). Erişim: 3.8.2016, <http://dle.rae.es/?id=XyrEzmC>
- Sigortacılık Kanunu. (2007). 14.06.2007 Tarih ve 26552 Sayılı Resmi Gazete. Erişim: 20.9.2015, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070614.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070614.htm>

- TOPRAK, Zafer. (2010). *Geçmişten Geleceğe Anadolu Sigorta Türkiye'nin Sigortası*. İstanbul: Ofset Yapımevi. Erişim: 13.8.2015, http://www.anadolusigorta.com.tr/i/assets/images/documan/tarih_kitabi_31_03_2014.pdf
- The Free Dictionary. Erişim: 8.8.2016, <http://es.thefreedictionary.com/reloj>.
- Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlük. Erişim: 10.8.2016, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.57ab2a4c14b961.9851461
- Türk Ticaret Kanunu. (2011)14.02.2011 tarih ve 6102 Sayılı Resmî Gazete. Erişim: 4.7.2016, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>
- ÜNSAL, Nazan Müge, ODACIOĞLU Mehmet Cem, KÖKTÜRK Şaban. (2015). Meslekleşme Açısından Türkiye'de Çevirmenliğin Mevcut Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt 8. Sayı 36. <http://www.sosyalarastirmalar.com>.
- VERMEER Hans J.,(1996). *A Skopos Theory of Translation*. KONAR Ayşe Handan (çev.). Çeviride Skopos Kuramı. (2008). İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.
- YAZAR Ulvican. (2014). **Çeviribilim Bölümlerinde Verilen Derslerin, Özellikle Bilgi Teknolojileri Derslerinin, Çeviri Edinci Kazanılmasına Katkısı**. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*. 12, 88-99. Erişim: 21.7.2016, <http://jllsite.org/sayilar/12/8.pdf>